

Oude Kerk, 21 juli 2024

Groene dienst

ds. Carla Borgers

gelezen: Psalm 24 (NBV21) en Matteüs 5, 2-10 en
Psalm 24 in een hertaling van Huub Oosterhuis (150 psalmen vrij)

titel: Van wie is de aarde?



Van wie is de aarde? Van God,
van Ik-zal-zijn-die-Ik-ben
is de aarde in volle omvang.

Van Hem zijn haar diepten en toekomst.
Hij heeft haar gebouwd op de zeeën,
aan stromen duurzaam verankerd.

Wie mag zijn hoogte beklimmen
wie staan met geheven hoofd in zijn huis?
Mensen met rechtvaardige handen.

Mensen met harten onverdeeld
afgekeerden van schijn en leugen
mensen onkreukbaar, met licht geladen.

Die doen het goede wat moet gedaan -
dat slag dat vraagt en vecht om Hem
dat Hem wil zien met eigen ogen.

Poorten, heft uw hoofden omhoog.
Doe wijd open, eeuwige deuren:
hier komt de Eeuwige, de lichtende.

Wie is de Eeuwige, de lichtende?
Het is Hij die vecht voor gerechtigheid,
het is de god van de armen, de sterke.

Poorten heft uw hoofden omhoog,
hier komt Hij, de god van de armen,
de sterke, de Eeuwige, de lichtende.

Wie is Hij, de sterke, de lichtende?
Die ons maakte en riep tot gerechtigheid,
onze God, de Eeuwige, de lichtende.

overdenking

Gemeente,

In de komende weken noemen we de zondagse diensten weer 'groene diensten'. Het is een mooie zomertraditie geworden in deze gemeente. Karin Jobse koos het bijbelboek Psalmen als leidraad voor deze vieringen en ik sloot me daar zonder enig protest bij aan. Ik houd van de psalmen. Ze zijn -zou je kunnen zeggen- de levensliedjes van weleer. Zeer waarschijnlijk ooit ook in wisselzang door het volk en de voorzangers gezongen als onderdeel van de tempeldienst.

"Wat hebben de gekozen Psalmen ons te bieden als het gaat om een groen geloven", schreef Karin in de Zondagsbrief. "Hebben ook de Psalmdichters bij het dichten van de Psalmen een groene geloofshouding voor ogen gehad? En zo ja, hoe dan?"

Het antwoord op die vragen kan denk ik kort zijn: nee, de psalmdichters hadden zeer waarschijnlijk geen groene geloofshouding, zeker niet zoals wij die soms voor ogen hebben.

In de zogenoemde 'Groene Bijbel', uitgegeven door het Nederlands Bijbelgenootschap op het gerecyclede papier van oude bijbels(!) staat een veelheid aan teksten groen afgedrukt. Ook de eerste drie verzen van Psalm 24 staan in die versie van de bijbel met groene letters afgedrukt. Nu maakt de kleur van een letter een tekst nog niet groen. Daar is meer voor nodig.

Laten we die groene regels nog eens tot ons laten doordringen:

¹Aan de HEER behoort de aarde en al wat zij omvat,
het vaste land en zijn bewoners:

²Hijzelf heeft haar op de zeeën vastgelegd
en op de stromen verankerd.

³'Wie mag de berg van de HEER bestijgen?
Wie mag op zijn heilige plaats staan?'

Die eerste regel komt wel binnen: Aan de Heer behoort de aarde en al wat zij omvat. Of, zoals Oosterhuis vertaalt: Van wie is de aarde? Van God, van Ik-zal-zijn-die-Ik-ben is de aarde in volle omvang.

Daar zitten we dan, wetend dat heel de aarde in haar volle omvang door de mensheid is opgeëist, bezet, ontgonnen, misbruikt en voor een groot deel verwoest. Wat doet dan deze eerste regel met ons; hoe komt die bij ieder van ons binnen?

Mijn eerste gedachte was: nou, onze omgang met de aarde staat hier wel heel ver van af. Wij mensen gedragen ons als zijn wij de bezitters van de aarde waarmee we kunnen doen wat we willen. En toch, toch is er niet alleen die verwoesting, die vervuiling. We kunnen ons nog steeds diep verwonderen over de schoonheid van de aarde, over hoe weergaloos mooi de schepping is, over de verfijndheid van de systemen die leven überhaupt mogelijk maken, laten ontstaan en onderhouden. In Genesis 1 lezen we dat het tov is, goed dus en zelfs zeer goed.

Even verderop in dat hoofdstuk komt dan onze menselijke verantwoordelijkheid om de hoek kijken want de Eeuwige vertrouwde de aarde toe aan de mens om haar te bewonen en te bewerken. Zo geschiedde. Maar de mensheid is altijd weer verder gegaan dan bewonen en bewerken: de mens nam de aarde in bezit en van het één kwam het ander.

In de psalm gaat het niet over toe-eigenen en bezitten. In de psalm gaat het over een heel andere levenshouding. Een levenshouding die ook is terug te vinden in de bekende woorden van Jezus uit wat de bergrede is gaan heten (Matteüs 5, 2-10):

²Hij nam het woord en onderrichtte hen met deze toespraak:

³Gelukkig die arm van geest zijn, want hun behoort het koninkrijk der hemelen.

⁴Gelukkig die verdriet hebben, want zij zullen getroost worden.

⁵Gelukkig die zachtmoedig zijn, want zij zullen het land erven.

⁶Gelukkig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.

⁷Gelukkig die barmhartig zijn, want zij zullen barmhartigheid ondervinden.

⁸Gelukkig die zuiver van hart zijn, want zij zullen God zien.

⁹Gelukkig die vrede brengen, want zij zullen kinderen van God genoemd worden.

¹⁰Gelukkig die vervolgd worden vanwege de gerechtigheid, want hun behoort het koninkrijk der hemelen.

Bij theoloog Tom Naastepad las ik dat met die armen van geest mensen worden bedoeld zoals wij die vandaag de dag nog altijd kennen en die ik -nu wonend aan de rand van de binnenstad van Almelo- bijna dagelijks tegenkom: mensen die echt arm zijn, die niet meetellen, die geen bezit hebben, zelfs geen onderkomen - hoe schamel ook. Het zijn de mensen die geen enkel machtsmiddel hebben en ook niet de ambtelijke wegen kennen om hun recht te halen. Voor hen, zo zegt Naastepad, is het evangelie bedoeld. En de rest van de zaligsprekingen zijn een uitwerking van deze eerste. Want die armen van geest hebben verdriet en zij hongeren en dorsten naar gerechtigheid. Zij mogen de wereld aanklagen om dat onrecht, om die hemelergende armoede. Zachtmoedigheid hoort daarbij volgens Naastepad. In het Hebreeuwse woord voor zachtmoedig klinkt mee het woord voor arm (anaw). De onderlinge zachtmoedigheid van de armen die elkaar daarmee helpen en overeind

houden. Zij zullen het land beërven, maar dus ook de heersende macht onterven en een samenleving bouwen waaraan ook zij die niets hebben voluit mee kunnen doen. Daar is barmhartigheid aan het werk die méér is dan het geven van een aalmoes. Die barmhartigheid komt van mensen die zuiver zijn van hart. Dat wil zeggen dat ze geen bijbedoelingen hebben, dat ze integer zijn. Dat zijn ook de mensen die vrede stichten en kinderen van God worden genoemd. En dit alles niet in een verre toekomst, maar het is er al - hier en daar. Geen hemel van ooit, maar hemel op aarde - soms even.

Terug naar onze psalm. Een psalm die vraagt om een andere levenshouding. Want, zo klinkt de vraag: 'Wie mag de berg van de HEER bestijgen? Wie mag op zijn heilige plaats staan?'

'Wie zijn handen schoon en zijn hart zuiver houdt, wie niet tot afgoden bidt en wie niet zweert bij vreemde goden.

Dat zijn dus de integere mensen die God zien, daar waar zij recht doen aan ontrenten en vrede stichten. Zij mogen opklimmen naar de top van de berg Sion. Zij zijn de zachtmoedigen die het land zullen erven. Niet om het te bezitten, maar om van deze wereld een betere wereld te maken, waar ieder mens, ieder levend wezen tot zijn recht komt.

Niet om het land, de aarde te bezitten, maar om de aarde tot bloei te brengen, ecosystemen te herstellen en de verwoestingen een halt toe te roepen.

Dan mogen we – om met Huub Oosterhuis te spreken -
Gods hoogte beklimmen
en met geheven hoofd staan in zijn huis -
mensen met rechtvaardige handen
die mét de Eeuwige vechten voor gerechtigheid.
Amen.